

КАБ ПАЧУЦЬ СЛОВА «МАМА»

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.)

Да нас у лабараторыю звярталіся жанчыны, у якіх было па 6—7 няўдалых цяжарнасцяў. Адночы з глыбінкі прыехала жанчына, у якой за дваццаць гадоў сямейнага жыцця было 17 (!) спроб нарадзіць дзіця, але ўсе яны скончыліся спантаным абортам. Тры гады таму мы ўкаранілі ДНК-дыягностыку схільнасці да невыношвання цяжарнасці. І за гэты час даследавалі больш як 5 тысяч жанчын з невядомымі прычынамі рэпрадуктыўных страт, — расказвае Ірма Массэ. — Нядаўна правялі апытанне сярод жанчын, якія прыходзілі ў нашай лабараторыі даследаванне 1,5 года назад і яшчэ раней, каб даведацца, ці збылася іх мара — стаць маці? На тысячу адпраўленых запытаў атрымалі 707 адказаў. Высветлілася, што з гэтай колькасці зацяжарылі 553 жанчыны, з іх 435 ужо нарадзілі дзяцей і яшчэ 44 чакаюць хуткага з'яўлення на свет доўгачаканага дзіцяці.

Спраўджаныя надзеі

На сталях у Ірмы Барысаўны стос лістоў ад жанчын, якія палічылі патрэбным падзяліцца з ёй сваёй радасцю.

«Велізарная ўдзячнасць ад усёй нашай сям'і за нараджэнне сына. Нізкі Вам паклон за тую радасць і надзею, што вы дорыце людзям».

«Вялікі дзякуй за вашу дапамогу, мы сталі самімі ШЧАСЛІВЫМІ БАЦЬКАМІ цудоўнага сыночка!»

«Паважаная Ірма Барысаўна, спяшаюся паведаміць Вам, што дзякуючы вашаму даследаванню, у нашай сям'і нарадзілася дачушка Кацярына. Я захавала цяжарнасць і ў згаданы тэрмін нарадзіла... Усім знаёмым буду рэкамендаваць зрабіць у вас генетычны пашпарт».

«Мяне завуць Вераніка. У чэрвені 2015 года я праходзіла ў вас генетычнае даследаванне, па выніках якога ў мяне была выяўлена спадчынная тромбафілія. У жніўні 2015 года я зацяжарыла пасля двух выкідышаў. Зацяжарыла адразу двойняй! Падчас цяжарнасці калопла фрагмент. Цяжарнасць працякала добра... Нарадзіла двух хлопчыкаў. Дзякуй Вам вялікае за тое, што вы ёсць, за вашу працу, за магчымасць, дзякуючы ўстаноўленым прычынам, стаць маці! (Шматдзетнай маці!!!)»

«Дзякуй Вам за вашу працу! У мяне нарадзіліся цудоўныя немаўляты, двайняты — хлопчык і дзяўчынка!!!»

«Вялікая ўдзячнасць прафесару Ірме Барысаўне Массэ за ўнікаль-

ныя даследаванні ў вельмі тонкай сферы, якой яна прысвяціла ўсё свае жыццё! Вашы даследаванні вельмі важныя для ўсіх нас. Нізкі паклон за ўсё! Хацелася б пажадаць поспехаў і росквіту ўсяму вашаму калектыву».

Спадчынасць — не прысуд

Цікавімся ў загадчыцы лабараторыі генетыкі чалавека, што ж такое спадчынная тромбафілія? Высветляецца, што для яе ўласціва павышаная схільнасць да ўтварэння тромбаў. Генетычная рызыка тромбафіліі рэалізуецца толькі пры дадатковых умовах, адной з такіх умоў і з'яўляецца цяжарнасць. Увогуле цяжарнасць і нараджэнне дзіцяці — вельмі складаныя фізіялагічныя працэсы. Даказана, што носьбіцтва пэўных генаў можа змяняць працяканне біяхімічных працэсаў у арганізме маці і быць прычынай невыношвання цяжарнасці.

У жанчын са спадчынай тромбафіліяй пры развіцці цяжарнасці ў плацэнце ўтвараюцца мікротромбы. Ад недахопу кіслароду і пажыўных рэчываў церпіць плод, у выніку чаго адбываецца выкідыш або цяжарнасць не развіваецца. Часцей за ўсё выкідыш адбываецца ўжо ў першым трымэстры.

— Генетычнае тэсціраванне дазваляе выяўляць прычыны парушэння працякання цяжарнасці ў кожным канкрэтным выпадку. Калі ДНК-аналіз указвае на высокую рызыку ўтварэння тромбаў, гэта яшчэ не прысуд. З дапамогай тэрапеўтычнай карэкцыі, якую здольныя правесці ўрачы, цяжарнасць можна захаваць і нарадзіць здаровае дзіця, — тлумачыць Ірма Массэ. — У жанчын ужо нават з'явіўся выраз «нараджаць на фрагментах».

Дозу гэтага рэспарату вызначаюць урачы. Мы толькі канстатуем праблему. Для жанчыны вельмі важна патрапіць да добрага спецыяліста. Падчас цяжарнасці патрабуецца пастаянны кантроль гематолага...

Лабараторыя генетыкі чалавека Інстытута генетыкі і цыталогіі НАН Беларусі адзіная ў СНД мае міжнародную акрэдытацыю ў гэтай галіне.

«Нашы даныя сведчаць, што 86,6% жанчын, якія не маглі вынасіць дзіця, паспяхова нарадзілі ці народзіць у найбліжэйшы час. Гэта вельмі добры вынік, — лічыць кіраўнік лабараторыі генетыкі чалавека. — Нават калі б на свет нара-

дзіліся 10 дзяцей, дзеля гэтага трэба было б працаваць. Толькі ўявіце сабе, што адчувае жанчына, якая адцяжарылася ўжо амаль згубіла надзею на мацярынства. У свеце сёння абмяркоўваюць, калі трэба прызначаць тэсціраванне генетычных прычын невыношвання цяжарнасці? Гэта дыскусійнае пытанне. Ёсць меркаванне, што пасля трох страчаных цяжарнасцяў. У Расіі лічаць, што пасля дзвюх. А, на маю думку, лепш было б прайсці даследаванне яшчэ на эта-

вельмі важныя навуковыя даследаванні, якія дапамогуць даведацца пра частату знаходжання генаў, вінаватых у невыношванні цяжарнасці, у нашай папуляцыі. Будзем правяраць і тых жанчын, якія ўжо паспяхова нарадзілі двух дзяцей, каб параўнаць іх генатып з генатыпам жанчын, у якіх ёсць праблемы з тым, каб стаць маці.

Па словах спецыяліста, у лабараторыі генетыкі чалавека сёння правяраюць 14 генаў, ад якіх можа

Фота Надзеі БУЖАН.

Малодшы навуковы супрацоўнік лабараторыі генетыкі чалавека Кацярына НЕСЦЯРЭНКА і навуковы супрацоўнік Аляксандр ГАНЧАР за работай.

залежаць нармальнае працяканне цяжарнасці: «Увогуле ж за працэсы згусання крыві адказвае вялікая колькасць генаў — не менш як 30. Таму правяраць толькі 3—4 гены, як гэта робяць нашы замежныя калегі, мы лічым не зусім правільным. Атрыманая ад дзяржавы на навуковыя даследаванні сродкі плануем выдаткаваць таксама на карэкціроўку панэлі генаў, якія вывучаюцца. Магчыма, дабавім больш інфарматыўныя гены, якія ўносяць самы істотны ўклад у праблему, а штосці, наадварот, выключым. Будзем працаваць разам з РНПЦ «Маці і дзіця» і Інстытутам трансфузіялогіі і медыцынскіх біятэхналогій Міністэрства аховы здароўя.

Між іншым, лабараторыя генетыкі чалавека Інстытута генетыкі і цыталогіі НАН Беларусі адзіная ў СНД мае міжнародную акрэдытацыю ў гэтай галіне. Каб патрапіць сюды, накіраванне не патрабуецца, паколькі ДНК-тэсціраванне — працэдура платная. Многія ўрачы ўжо ведаюць, што ёсць такая магчымасць — правесці генетычную схільнасць да невыношвання цяжарнасці, і падказваюць жанчынам, дзе гэта можна зрабіць. Але ёсць і такія, што ставяцца негатыўна,

пе планавання мацярынства, каб захаваць ужо першую цяжарнасць і не перажыць моцны стрэс».

Найлепшы падарунак

Ірма Массэ расказала, што падрыхтаваны праект-заданне па выяўленні высокай рызыкі страты цяжарнасці, на якое выдзяляюцца бюджэжныя сродкі. У яго рамках генетыкі будуць бясплатна правяраць маладых жанчын:

— Магчыма, прапануем прайсці даследаванне старшакурсніцам у ВНУ ці будзем дзейнічаць праз загсы. Не ва ўсіх жа ёсць грошы, каб заплаціць за наша даследаванне. Калі жанчына страціла ўжо некалькі цяжарнасцяў, то яна аддасць любыя грошы, а да першай цяжарнасці мала хто задумваецца пра пагрозу. Да таго ж для нас акрамя практычнага прымянення ДНК-тэсціравання

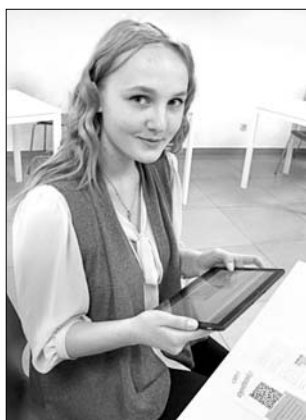
Зблізіць свет рэальны з віртуальным на прыкладзе Рагачова прапануюць мясцовыя школьнікі

Ёсць ідэя!

QR-РАГАЧОЎ

На праект «100 ідэй для Беларусі» яны выходзяць з ініцыятывай устанавіць QR-коды на будынках, вартых асаблівай увагі турыстаў і ўвогуле грамадзян, неаб'якавых да сваёй гісторыі.

Невялікі горад, які сёлета рыхтуецца адзначыць сваё 875-годдзе, даволі часта наведваюць турысты — у тым ліку насельнікі найбліжэйшага санаторыя. Лячэбная ўстанова добра зарэкамендавала сябе, таму шлях у прыгожыя мясціны, дзе Друць зліваецца з Дняпром, знаходзіць не толькі беларусы, але і шматлікія замежнікі. Магчыма, хутка ім не прыйдзеца, шпацыруючы па вуліцах райцэнтра, шукаць некага, хто раскажа пра мясцовыя адметнасці

і славатасці. Галоўнае, каб быў у наяўнасці тэлефон з відэакамерай і ўстаноўленай праграмай.

Аліна ПАШКІНА заканчвае школу №2 у Рагачове і лічыць, што вэб-квэст «Турыстычная Беларусь» абавязкова спадабаецца лёгкасцю выкары-

стання і цікавай інфармацыяй, пра якую дзяўчына паклапацілася разам з сябрамі:

— Ствараецца QR-код, у ім кадзіруецца інфармацыя пра пэўны будынак, вуліцу ці іншы прадмет, які мае гістарычную значнасць. Вось вы прыязджаеце ў наш горад, і вас зацікавіла гісторыя будынка былой земскай управы. З дапамогай тэлефона скануецца QR-код і ў тую ж секунду атрымліваецца ўсю патрэбную інфармацыю.

Дарэчы, цагляны будынак колішняй земскай управы сёння займае Дом кнігі. Яго ўрачыста адкрылі на леташні Дзень беларускай пісьменнасці. Гісторыя пабудовы пачынаецца з 1909 года.

— Не на ўсіх будынках можна замацоўваць шыльды, — працягвае Аліна. — У такім выпадку, каб не па-

шкодзіць фасад, мы прапануем размяшчаць QR-код перад будынкам. Гэта можа быць таблічка, абароненая ад вандалаў і неспрыяльных умоў надвор'я.

Цікава, што школа, у сценах якой узнікла ідэя, таксама адносіцца да ліку рагачоўскіх славатасцяў. У масіўным цагляным будынку, якому больш за стагоддзе, калісьці змяшчалася рэальнае вучылішча. Гэта адзін з нямногіх помнікаў архітэктуры, які захаваўся ў горадзе з дарэвалюцыйных часоў, пры гэтым не страціў сваіх асноўных канструкцыйных асаблівасцяў. Афіцыйна годам адкрыцця рэальнага вучылішча, пабудаванага з элементамі неакласічнага стылю, лічыцца 1906 год. Частку другога паверху займала дамавая царква ў імя святой вялікапакутніцы Варвары. Дарэчы,

сродкі на ўстаноў ахвяравала ўдава стацкага саветніка Варвара Іолшына.

Вядома, свае ідэі школьнікі генеруюць з дапамогай і пры падтрымцы дарослых. У выпадку прапановы з усталяўкай QR-кодаў дзецьмі кіруе настаўнік гісторыі Вольга КРАЎЧАНКА:

— Дзеці мяне саму натхняюць. Яны гавораць, што хочучы дзіліцца ведамі, і мы разам шукалі, як такую ідэю папулярызаваць. Зразумела ж, я падтрымала школьнікаў. У нас ёсць свой сайт. Мы пастаянна праводзім даследчыцкую работу, і мая задача — дапамагчы, каб даныя, якія дзеці прадстаўляюць у праекце, былі гістарычна вернымі. Мы прыцягваем у гэты праект многа людзей, каб урэшце ўсё было і цікава, і гістарычна правільна.

Між тым Рагачоў вядомы не толькі згушчонай, якой тут усталяваны помнік ад усіх удзячных ласуноў. Увагу прыцягвае дом купца Беленькага, пабудаваны ў канцы XIX — пачатку XX ст. з цэглы і рэканструяваны ў 1950 годзе.

Прыватны дом у Рагачове, у якім надоўга спыняўся і жыў Уладзімір Караткевіч, быў пабудаваны больш за стагоддзе таму — у 1914 годзе — дзедам пісьменніка Васілём Грынкевічам. У гэтым доме Караткевіч меў асобны пакой, дзе былі створаныя «Ладдзя Роспачы», «Сівая легенда», «Віно дажджоў», часткова «Каласы пад сярпом тваім» і часткова «Хрыстос прыязмліўся ў Гародні».

Ірына АСТАШКЕВІЧ.

irost@vziazda.by